

Opponensi vélemény

Tisztelt Bíráló Bizottság!

Karsai Krisztina (továbbiakban: Jelölt) „Az alapelvek rendszere az európai büntetőjogban” című értekezésének tartalmát a tézisekből is – mely azt hűen tükrözi – megismerhetjük.

Előre kell bocsátanom, hogy hálátlan feladat a bírálóié, hiszen akkor is hibákat kell keresnie, amikor legszívesebben csak a „műélvezetre” koncentrálna. Éppen ezért már ehelyütt le kívánom szögezni, hogy jelen esetben tárgyánál fogva is egy nem könnyen olvasható, de magas színvonalú értekezésről beszélhetünk, azonban az „eljárési feladatok megoszlásának” elvéből következően elsősorban a szerző feladata a mű erényeinek kidomborítása, míg a bíráló (hálátlan) feladata, hogy az esetleges hiányosságokra, pontatlanságokra is rávilágítson. Ennek ellenére mindenképpen kiemelendő, hogy a szerző az értekezés tárgyát képező kérdéseket a lehető legelmélyültebben igyekszik vizsgálni, mely vizsgálat mögött mintaszerű szakirodalmi kutatómunka áll. A mű mentes a tárgyi tévedésektől, a szerző önálló kutatásain, nagyrészt saját fordításain alapuló, szakmailag kellően alátámasztott megállapításait tartalmazza, és a munka összességében olyan tudományos értéket képvisel, hogy mindenképpen alkalmas a pozitív elbírálásra.

E mondataimból is kitűnik az opponens eljárési szerepével kapcsolatosan a véleményem, mely szerint nem csak kizárólag a hibák kidomborítására koncentrálnon, mert ezáltal elsikkadnak a mű erényei; stílszerűen úgymint fogalmazhatnánk, hogy az opponensnek a jó ügyészhez hasonlatosan nem csak a „terhelt” bűnösségét alátámasztó tényeket, és súlyosbító körülményeket, hanem az ártatlanságot erősítő tényeket, az enyhítő körülményeket is maradéktalanul fel kell tárnia. Jelen értekezés kapcsán sokkal könnyebb pozitívumokat találni, mint negatívumokat.

Ahhoz, hogy egy értekezésnek jogi tudományos jellege legyen, olyan kontextusban kell bemutatni a vizsgálat tárgyát, hogy az ne pusztán leíró jellegű legyen, hanem a jelenre, illetve a jövőre nézve is hordozzon magában valamifajta üzenetet. A műben nem egy olyan nézet sorakozik fel, amelyekkel kapcsolatban a szerzőnek adott a lehetősége, hogy a jelenlegi tudományos életben vitássá tett kérdések kapcsán saját véleményét kifejtse, vagy legalább

utalás szintjén megemlítsé, mely lehetőséggel általában élt is a szerző. Így például amint az *ius puniendi*-vel kapcsolatban is tette.¹

Az értekezésnél először a címmel találkozunk szembe, mint ami problematikusnak tűnhet. Közhelyként hat, de igaz, hogy a „*nomen est omen*” mondás megfelelően alkalmazandó az írott művekre is. Szépirodalmi alkotásoknál az olvasó figyelmének felkeltésén túl az eladhatóságot hivatott elősegíteni, tudományos munkáknál pedig a téma szabatos megjelölésével, a tartalom pontos körülhatárolásával jelzi az olvasó felé, hogy mire is számítsen, ha a munkát a kezébe veszi. Ebből a szempontból a mű címe valamennyi alapelv rendszerbe foglalására enged következtetni, ami az európai büntetőjogban létezik, sőt a nemzetközi büntetőjogban létezőt is, mind itt kerülnek rendszerezésre, hiszen részei az európai büntetőjognak. Szerző egy részüket vizsgálja. A mű ugyanakkor többet, mást tartalmaz szerencsére, mint a cím, mivel a vizsgált alapelvek tartalmát, érvényesülését is magában foglalja.

Nagyon fontos alapelv, az Európai Unió egyik sarkalatos elve: az emberi jogok tisztelete. Az Alapjogi Charta védi az emberi méltóságot, az élethez, a szabadsághoz és biztonsághoz való jogot; többek között, tiltja a kínzás és az embertelen vagy lealacsonyító bánásmódot, büntetést. Véleményem szerint a büntetőjogi alapelvek – amint a büntetőeljárás alapelvek is – messzemenően az alapvető emberi jogok védelmét célozzák. Az „Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről” szóló egyezményben és a többi emberi jogi egyezményben megfogalmazott alapelvek lényegében azonosak a nemzeti büntetőjogban és a nemzetközi büntető jogban. Így a *nullum crimen sine lege*, *nullum crimen sine lege stricta*, a *nulla poena sine lege*, a büntető jogszabály visszaható hatályának tilalma szoros összefüggésben a *nullum crimen sine lege* alapelvével. A nemzetközi büntetőjog alapelvei is részét képezik az európai büntetőjog alapelveinek. Márpedig a büntető eljárási jog is része az európai büntetőjognak, amint helyeselhetően ezt Jelölt kifejtette, így növelhették volna ezek az alapelvek értekezés terjedelmét.

A felületes szemlélő a művet kézbevéve először azt hihetné, hogy egy ilyen kis vékonyka értekezés, hogy lehet egy jogi MTA doktori értekezés. Midőn a tartalom szakmai mélységét, mondhatjuk; magasságát meglátja, rájön, hogy ezzel a kérdéssel nem érdemes foglalkoznia.

---

¹ 16. oldalon

A tartalomjegyzékből megtudjuk ugyan, hogy milyen főbb egységekből áll az értekezés, azonban a többszöri ide-oda, inkább visszautalás a műben való haladást nehezzé teszi az olvasó számára. Sok az utalás, hogy az értekezés másik részében van, amiről olvasunk². Egyes gondolati egységek lehetővé tették, sőt indokolttá is tettek volna más tagolást. Ráadásul a szerző által egyébként megjelölt néhány egység tagolása nem eléggé szembetűnő.

Megjegyzem, hogy a mai alapelvek nem mindegyike csak a felvilágosodás korában született. Így például a „nulla poena sine lege” a legújabb kutatások szerint már szerepelt a római császári korban is.

Helyes megoldás, hogy a jogintézményekről nem korukból kiemelve szól, utal a társadalmi háttérre, ugyanis ennek megfelelő ismerete nélkül értelmezhetetlenek lennének. A módszer kissé kaotikusnak hat, ha kiemljük az intézményt összefüggés-rendszeréből és más vonatkozásban, más részekhez ismét beillesztjük.

Szerző az értekezés első részében a klasszikus büntetőjogi alapelvekkel, a második részében³ az európai büntetőjog sui generis alapelveivel foglalkozik.

A szerkesztésből adódik, hogy ismétlések előfordulnak az értekezésben. Van, ahol teljes gondolati egység ismétlődik. Ez indokolt lehet abból a szempontból, hogy ugyanazok a gondolatok több szemszögből is vizsgálat tárgyát képezik a műben. Talán ezért választotta a szerző, hogy pusztán utaló megjegyzésekkel hidalja át nem egyszer a kérdést.

Üdvözlendő megoldás a szerző részéről, hogy az egyes fejezetek végén összefoglalót helyez el, célszerűen ezt a fejezetet egyéb részeitől elválasztja, időnként helyeselhetően az „összegezés” cím helyett mást is találva. Örömmel olvastam, hogy a végrehajtási aspektusra is kitért,⁴ valamint az elítéltek átszállítását is érintette.⁵

Ahogy a jogalkotás reagál a társadalmi változások kiváltotta folyamatokra, az újabb társadalmi változást vált ki, ezáltal pedig újabb jogalkotás válhat szükségessé, így a jogalkotás – jogalkalmazás - társadalmi változás örök körforgása az, amely az intézmények alakulását folyvást előre viszi.

---

² Például a 110., 111. oldalakon is ilyen utalásokat találunk.

³ 92. oldaltól

⁴ 41. oldal

⁵ 145. oldal

Tudjuk, hogy a jogátvétel, a jogátültetés az egyik legnagyobb hatású folyamat a jogi intézményrendszerek történetében. Ennek kapcsán érdemes emlékeznünk Alan Watson példájára:⁶ az ókori Mezopotámia területén élő egyes népek az ökör öklelése által kiváltott halálesetekkel kapcsolatos kártérítési felelősségre vonatkozó szabályokat ugyanúgy határozták meg. Az ember tehát – amíg teheti – nem talál ki semmi újat, hanem inkább átveszi a már adott megoldásokat és a saját következményeihez, lehetőségeihez alakítva megpróbálja azokat alkalmazni. Ugyanakkor, ha egy társadalom átvesz egy másutt már működő jogintézményt, az sosem fog pontosan ugyanúgy működni az új helyén, mint ahogyan a régiben tette. Nyugat-Európában, ami a szerves fejlődés eredménye volt, az Közép- és Kelet Európában csak egy központi hatalom által elérni kívánt modernizálási kísérlet, vagyis nem egy társadalmi fejlődés által kiváltott jogfejlődés, hanem egy jogi fejlesztés által kiprovokálni szándékozott társadalomfejlesztési kísérlet volt.

Egy jogi szabályozás ugyanakkor nem egy pusztán szöveg, hanem önmagában is egy kulturális minta, bár a problémák lényegüket tekintve hasonlóak, és a megoldási minták is adottak, mégsem lesznek teljesen azonosak az egyes társadalmak által adott válaszok az eltérő kulturális háttérre tekintettel.

Az egyes korok, társadalmak, sőt szerzők eltérő tartalommal használták ugyanazokat a terminusokat, ebből fakadóan nem könnyen határozható meg az egyes kifejezések pontos jelentésstartalma. A szerző ugyanakkor végig következetesen használja a fogalmakat, ha szükségét látja, képes újítani, ezért ez az általa írtak értelmezésében a legkisebb problémát sem jelenti. Ha az egyes kifejezéseket más tartalommal használjuk, egy utaló lábjegyzettel ez is könnyen áthidalható.

A szerző nagyon lényeges tárgyat vizsgált, ha az alapelvek közül egyesek nem is ma keletkeztek, de hatásuk a mai napig tartó. A célok és az eszközök változnak ugyan, de az alapvető motívumok változatlanok.

Az Európai Unióhoz csatlakozással beindult szellemi pezsgés, amely a tudományok helyzetét és alakulását az utóbbi két évtizedben jellemezte, hatással volt valamennyi bünyügyi tudomány művelésére is. A tudományos felélénkülést ezen a területen a bűnözés elleni küzdelem eredményesebbé tételének igénye is megköveteli. A legújabb ismeretekre, a valóság és gyakorlat teljesebb feltárására is szükség van, amelyhez új módszerekre, eljárásokra, a tudomány és a gyakorlat további közelítésére van szükség. A tudomány és a gyakorlat

---

⁶ Varga Csaba: Előadások a jogi gondolkodás paradigmáiról. Szent István Társulat, Budapest. 2002. 189. oldal

összehangolása, együttműködése, együttgondolkodása nélkül nincs előrelépés. Ez nélkülözhetetlen a bűnözés elleni, még a határon átnyúló bűnözés elleni küzdelemben is. Éppen ezért az ambivalens és összetett folyamatok és lehetséges következményeik a korábbiaknál is sürgetőbben vetik fel az interdiszciplináris kutatások, vizsgálatok tartásának, összehangolásának fontosságát. A fejlődés gátjainak felszámolása napjainkban minden területen előtérbe került, a megújulás minden intézményrendszerrel kell, hogy érintsen.

Hazánkban egy új büntetőeljárás törvény készül. Ilyen időszakban nem haszontalan az elgondolkodtató kérdések felvetése sem, javaslatok a jobbátételre, az időszerű feladatok megoldására. A gyakorlati kérdések felismerése a tudomány művelőit, a jogalkotókat és jogalkalmazókat, a jogkövetőket, a szakmai kérdések legjobb megoldására ösztönzi. Az egyes tudományágakon a kutatási tapasztalatok gyarapodásának következményeképpen a megismerés határai kiterjednek, a társadalmi gyakorlat újabb következményei jelentkeznek. E körülmények kölcsönhatásban vannak és azzal az igénnyel járnak, hogy bizonyos jelenségeket speciális elemzésnek vessünk alá. Így az egyes tudományágak szárnyai alól új tudományágak bontakoztak és bontakoznak ki, amelyek új nézőpontból, sajátos módszerrel végzik a megismerési tevékenységüket.

Szerző a büntető felelősségre vonás folyamatában meghatározó európai, mondhatjuk nemzetközi alapkövetelményekről ír. Az értekezés céljául hozható fel többek között, hogy felhívja a figyelmet ezekre egy büntető jogalkotási időszakban.

Nem csak büntetőjogi-elméleti, hanem büntető eljárásjogi elméleti kérdésekről is szó van, amelyekhez kiindulópontul szolgálnak, velük szoros összefüggésben lévő más büntetőjogi elméletek is.

Szerző a kitűzött céljára és az alkalmazott munkamódszerre figyelemmel négy fő részt, a harmadik főrészben öt fejezetet, az egyes fejezeteken belül pedig alfejezeteket alakított ki. Így a II. fejezetben 7., a III. fejezetben 2., a V. fejezetben 6., a VII. fejezetben szintén 6., a X. fejezetben 8., a XI. fejezetben 7., a XII. fejezetben 4., a XIV. fejezetben 3., a XV. fejezetben 3., a XVI. fejezetben pedig 10 – mondhatjuk – alfejezetet alakított ki. Ezekben belül is több alfejezetben pontok (X, H, XI, C, D, XII, C), sőt még alpontok (V.D.3, 4) szerinti tagolást is végzett.

A mű ilyen szerkezeti felépítése igen tagoltnak tűnik, mintha egy nagyobb terjedelmű alkotás tömörítése, lerövidítése történt volna. Ugyanakkor ez az olvashatóság rovására valósult

meg. Számomra így is figyelem-lekötő volt. Jó módszer a rövidítések jegyzéke, amit szerző helyesen az értekezés elejére helyezett. A „bevezetésben” helyes kiindulópontot jelölt meg, hogy az európai bűnügyi együttműködésben szükség van a büntetőjoghoz, mint jogághoz kötődő, annak mintegy alrendszeréhez besorolandó „Európai Büntetőjog”-nak nevezett jogterületre, mint ami az európai jogból táplálkozik⁷.

A mai büntetési elméletek sokszínűséget mutatnak az utóbbi évtizedek túlzásai és kudarcai ellenhatásaként, keresve a hatékonyságot a jogállamiság keretein belül. A társadalmi elvárásokat csak a különféle büntetőpolitikai megközelítések elemeinek együttes érvényesítésével lehet kiépíteni.

A személyiség és általában az emberi jogok megnövekedett jelentősége Európában szükségszerűen felvetette azt az igényt, hogy újra értékeljük a bűnelkövetők megítélését, a felelősségre vonásukat szabályozó normák rendszerét. A folyamatban lévő új büntető-eljárásjogi szabályozásnál nagy figyelmet fordít a jogalkotó az európai büntetőjogi alapelvekre, valamint a jogok és kötelességek összefüggésére, kölcsönhatására.

A cél a bűncselekmény folytán megbomlott jogi egyensúly helyreállítása, amely a büntető felelősségre vonás hatálya alatt álló személy részére cselekményéért hátránnyal járó következményt jelent, de egyben a társadalomba visszavezetésével, a reszocializálásával, a 2013. év CCXL. törvényünk szóhasználatával: reintegrációjával a megbomlott egyensúly helyreállításának fő követelménye is érvényesül. Mint cseppben a tenger, a büntető felelősségre vonás mikéntjében is jól megmutatkozik az adott ország jogállamiságának foka, s ezen belül konkrétan is kimutathatók a már elért eredmények, illetve a még meglévő hiányosságok, visszasságok, különös tekintettel arra, hogy az adott ország által elfogadott emberi jogi egyezmények mit tartalmaznak. Ki kell küszöbölni a büntető felelősségre vonás egész folyamatából az olyan jogbiztonság és hatékonyság ellen ható tényezőket, mint az eljárás elhúzódása, amit szerző is nagyon helyeselhetően felhoz a művében.

Az értekezést a szakmai-tudományos közvélemény és a szakavatott bíráló bizottság több szempontból mérlegre teszi. A kutatómunka eredményeinek egy részét már a megszületésük pillanatában fel lehetett használni – mint a szakirodalomból megismerhető – a gyakorlatban is, a jogalkotás során a transzformáció útján. A javaslatok jelentős részét pedig érdemes megfontolni.

---

⁷ I. rész-alapvetések cím alatt

Az európai büntetőjog főbb alapelveinek és benne a magyar vonatkozásoknak ilyen átfogó összehasonlító vizsgálatára, ilyen mélységű feldolgozására még nem született kísérlet. Erre az új büntetőeljárás kódex megalkotása és gyakorlati alkalmazása során különösen szükség lehet.

A komplex vizsgálat, az interdiszciplinaritás során olyan összefüggésekre mutat rá, amelyek az eddigi kategóriák óvatos átértékelését és az alkalmazás korszerűsítését igényli. Feltétlenül újszerű erénynek tekinthető az törekvés, amely a felmerült kérdéseket komplex, különböző síkon és különböző módszerekkel vizsgálja. Az összegyűjtött és rendszerbe foglalt adatok, ezek egy részének szemléltető ábrázolása segítheti a gyakorlati szakemberek döntéseinek helyességét is. Maga az értekezés az elméletet szolgálva mindkét irányban fejlesztő hatású lehet, a jogalkotás és a jogalkalmazás, sőt még az egyetemi oktatás is hasznosíthatja.

Az értekezés komoly elméleti megalapozottsággal, imponáló tömegű részletinformációval rendelkezik. Az elemzett forrásanyag igen kiterjedt, és a témának adekváтан szelektált.

A vonatkozó rendeletek, kerethatározatok, irányelvek széles körét dolgozta fel, valamint számos, a témával kapcsolatba hozható EUB jogesetet, amit a 188-191. oldalon lévő jegyzékek is tartalmaznak. Igen nagy elmélyültséggel rendelkezik a külföldi szakirodalom és a nemzetközi jogforrások területén is. Helyeselhető álláspontot foglalt el abban a kérdésben, hogy a nemzeti hatóság ne hivatkozzon az európai jogra, hanem csak akkor, ha már megtörtént a transzformáció, a beillesztése.⁸ Fontos részei a műnek a tagállami gyakorlattal összehasonlításai.⁹ A nemzetközi joggyakorlatot példákön keresztül is megvilágítja.¹⁰ Az uniós joganyagból naprakész ismeretekkel rendelkezik. A dokumentumok különböző nyelvezetű változatait is ismeri, összehasonlítja.¹¹

A mű teoretikus kutatómunkára épül túlsúllyal. Az elméleti szárnyalásai egy-egy kérdésben szellemi felüdülés jóleső érzését váltják ki. A legelrejtettebb kérdéseket is érintve, az eljárás akadályt elemezve tud a gyakorlat számára is figyelemreméltó következtetésekre jutni. Az anyag áttekinthetően rendezett, logikusan és szakszerűen elemzett. Helyes dogmatikai

---

⁸ 53. oldal

⁹ pl. 54. oldal

¹⁰ pl. 60. oldal

¹¹ 131. oldal

következtetéseket végez a Jelölt.¹² Azt azért megjegyzem, hogy az okozati oldal nem azonos az érzelmi oldallal.¹³ A jogi személyek bűnössége valóban a szemrehányhatóság, felróhatóság esetén merülhet fel.¹⁴ Azzal a német alkotmánybíróvási következtetéssel tudok egyetérteni, hogy az uniós jog nem vezethet a bűnösségi elv feladásához.¹⁵ Jó meglátásai végén bátran alkot véleményt.¹⁶ A műben többről van szó, mint az alapelvek rendszerezéséről; az érvényesülés dogmatikai nehézségeiről is.

Nem lehet vitás, hogy hosszú, elmélyült kutatómunka előzte meg a megírását; igen gazdag, a témához szelektált külföldi irodalomra támaszkodik. Az értekezés értékéhez tartozik, hogy jelentős témát – részben megfelelő nagy szakirodalomra támaszkodva – áttekinthető rendszerben dolgozott fel. Az egyéni megközelítési módja a témának, külön értéke az értekezésnek. Szerző képes volt arra, hogy rendszerszemléletű megközelítéssel és globális látásmóddal nemzetközi tendenciákat mutasson be. Bizonyította összegző és szintetizáló képességét, készségét a jogösszehasonlításra és tudományági irányítóelvek beható elemzésére. Az eredeti felismerések elérésén túl közvetíti Európa tudományos tevékenységének eredményeit az általa feldolgozott területen.

Az elméleti kérdések mellett a gyakorlati szükségszerűsége is kitért.¹⁷ Többször kifejti egyéni meglátásait, véleményét.¹⁸ Tapintatosan nem egy jogszabály módosításának szükségességére is felhívja a figyelmet.¹⁹

Hazánkban – mint több európai országban – egyidejű feladat a nemzetközi kötelezettségvállalásainkból eredő harmonizációs jogalkotási problémák megoldása és a büntető igazságszolgáltatási rendszer reformja. Az egyes országokban bármennyire is azonosak a jelenségek, amelyekre az igazságügy területéről választ kell adni, a gazdasági-társadalmi fejlettségükben kimutatható a különbségek eltérő volta, az integrációs igényük különböző mélysége, de azért feltételezhető az alkotó hozzáállás. Vizsgálni kell azt is, milyen szerepet tölthet be egy-egy intézmény a hazai viszonyok között, időszerű és hatékony intézkedést jelent-e, hogyan látná el azt a feladatot valamelyik tradicionális intézményünk. Szerző – kiolvashatóan – kellő és finom kritikával nézi a külföldi és az együttműködési

---

¹² pl. 72. oldal

¹³ 75. oldal

¹⁴ 77. oldal

¹⁵ 77. oldal

¹⁶ pl. 84. oldal

¹⁷ pl. 118., 157. oldalon is

¹⁸ pl. 128-129. stb. oldalakon a ne bis in idem elvével kapcsolatban

¹⁹ pl. 114. oldalon a 274. lábjegyzetben

tapasztalatokat, amit pozitívan kell értékelni. Deák Ferencnek tulajdonítják azt a mondást, hogy nem szabad egyik külföldi rendszerre, formára sem leadni a voksunkat, amíg ki nem kísérleteztük. Nem biztos, hogy Magyarországon jó az a szisztéma, ami külföldön bevált. Más jogi és intézmény-történeti összefüggésbe jött ott létre. Ha az alapelvek azonosak, akkor lehetséges az együttműködés, amit szerző témaválasztásánál fogva is felismert.

Többször említi az „európai büntetőjog” kifejezést, így például a 109. oldalon is. Kérdésként merül fel, miért nem tantárgy? Tudomásom szerint csak 3-4 egyetemen oktatják hazánkban speciális kollégiumként. Hiszen ezek az ismeretek szükségesek nemzetközi kapcsolatainkra is figyelemmel ma már egy jogász számára.

A formai hiányosságokkal kapcsolatban megjegyzem „halkabban, halványabban”, de meg kell tennem, nehogy a teljes objektivitásra törekvésem bármilyen szempontból nézve is támadható lehessen, hogy ezt az igen gazdag tartalmú, színvonalas, önálló kutatási eredményeket felmutatni tudó, hasznos művet formai hiányosságok árnyékolják.

A mű jól tagolt, áttekinthető, formai szempontból is megfelel a követelményeknek. Minimális a leírási hiba. Például 117. oldalon az utolsó sorban nem „bíróági”, hanem „bírósgái” írandó helyesen; a 175. oldalon a cím fölött 3. sorban „ami” végéről elmaradt a „t”; a 13. oldalon az utolsó előtti sorban „a versenyjog” után elmaradt a zárójel, 9. oldalon a 2. sorban az „egyeztetések” szóból az első idézőjel, stb.

1-2 szóhasználattal kapcsolatos kérdés is felmerül. Szerző mit ért pontosan a „vészfék-eljárás” alatt?²⁰ Ugyanilyen aggályos kifejezés a 155. oldalon alulról a 3. sorban „Az egymáshoz képesti jelentős” szavakból a „képesti” szó. Az „i” betű felesleges a „képest” szó végén. A 184. oldalon „Zárógondolatok” cím alatt második bekezdés közepén található a következő: „...bár az elvek szintjén a Bizottság nem akart nagyot durrantani”. Megértve a humort, de stílusosabb a szöveggörnyezetben más kifejezést használni ehelyett.

Ábrákkal is igyekezett jól áttekinthetővé, szemléletessé tenni mondanivalóját.²¹ Jó rendszerező képességgel rendelkezik.²² Igen szemléletes „a Magyar Büntetőjogi Rendszer érintettsége az Európai Büntetőjogi kompetenciák által” című táblázat.²³ A 33-34. oldalakon lévő táblázatba foglalás külön figyelmet érdemlő. Formai szempontból az egyes oszlopok „fejlécekkel”, azaz címmel ellátása megfontolás tárgyát képezheti. Az értekezés a kézbevételekor tűnik csak rövidnek, kicsinek. Valójában nem így van. Növeli a terjedelmét a

---

²⁰ 32. oldalon

²¹ például 65., 168. oldal

²² 176. oldal

²³ 95-98. oldalon

több apróbetűs rész.²⁴ Változatossá teszik a művet a színesített hasznos idézetek, mint például a 25-30. oldalon., stb.. A lábjegyzetek általában helyesek, viszont van, ahol lábjegyzetként feltüntetett mű az irodalomjegyzékben nem szerepel. Így például a 16. oldalon a 2. lábjegyzet {AMBOS/STEINER(2001.) X.p.}, a „Tárgymutató” kifejezetten pontatlannak véleményezhető. Például a 186. oldalon a koherencia elvet úgy tünteti fel, mintha a 136. oldalon lenne, helyesen a 154. oldalon van. Az emberkereskedelmet az 50. oldalra, az „in dubio reo”-t, a 122. oldalra, a „res judicate”-t a 108. oldalra, amelyeken nincsenek. Az európai territorialitás elve sem a jelzett 88. oldalon, hanem a 99. oldalon van, a „bűnügyi nyilvántartás” sem a jelzett 84. és 100. oldalán található, stb. Javasolom a művet kiadása előtt leellenőrizni és a tárgymutatót újra elkészíteni. Megfontolásra ajánlatos egy idegen szavak jegyzéke, mivel a szerző sokat használ belőlük és van, amelyiket többször is. Az olvasóra zavaróra hat, amikor egy szerző esetenként idegennyelvű kifejezést használ és a létező magyar megfelelőjét nem adja meg, pedig van. Ha más nyelven jelenik meg, akkor az azon a nyelven megfelelőjét kell megadni. Az olvasó részéről emiatt erős figyelmet igényel a mű. A szerző komoly tudásanyagát alapján a jogállami követelmények eszmei irányvonalára fűzte fel, ami az egységes műben nyomon követhető.

A formai kis hiányosságok említést sem érdemlőek lennének, viszont e nagyszerű, igényes tartalom mellett nem lehet nem észrevenni ezeket – segítve a szerzőt – az egyébként tartalmi és minden szempontból igen magas mércére is figyelemmel.

A mondanivalón és kifejező erőn, az írói rang eme két „conditio sine qua non”-ján kívül az írónak három kvalitással kell rendelkeznie. Az első: az olvasó átlagánál jóval nagyobb műveltség, mégpedig a szónak mind a tárgyi tudást, mind a fejlett ízlést idéző értelmében; a második a csiszolt stílus és a harmadik a nyelv tökéletes ismerete. Szerző e művét is, és még többet elolvasva állíthatom, hogy ő ezekkel rendelkezik. A fenti formai csiszolás után a művet bátran ajánlom kiadásra.

A tudomány sokszínűsége kifejezésre jut művelői véleményeiben, munkáiban. A különféle véleményeknek mindig voltak és vannak értékes elemei, melyek a tudomány mozgatói. Ezek felszínre kerülése érdekében sikerült tennie Jelöltnek, mert további kutatómunkáját ösztönözve, ahhoz külön hozzáfűzni valóm kifejtésére készített. Kiemelném még, hogy ha az emocionális támogatottság ütközik a mindennapok gyakorlatával, kevés a megvalósításhoz. A jelen értekezés kapcsán azonban sokkal könnyebb volt pozitívumot

---

²⁴ pl. 85-90. oldalon is

találni, mint negatívumokat. Szerző bátran nyúlt a büntető igazságszolgáltatás lényeges és kényes kérdéseire a kutatási témát, annak összefüggéseit magas szinten ismerve.

Jelölt nyelvtudását sikerrel kamatoztatta, hiszen több magyar nyelven hozzáférhetetlen művet dolgozott fel. A nagy ismeretanyagot és háttéranyagot elegánsan, imponáló biztonsággal kezeli. Az értekezésben értékes, hogy jelentős témát – megfelelő, válogatott és viszonylag új szakirodalomra támaszkodva dolgozott fel. Az irodalomjegyzéke gazdag, általában speciális, 211 művet tartalmaz. Szinte otthonos magabiztonsággal kezeli a szakirodalmat, korábbiakat, későbbieket meghatározott körből.

Kritikai észrevételeim nem csökkenteni akarják Jelölt értekezésének tudományos értékét, hanem további kutatómunkára szeretném ösztönözni. Az értekezést imponáló tömegű részletinformáció jellemzi. Dinamikusan és meggyőzően tárja elénk a téma keresztmetszetét. A zárógondolatokban, mintha érzékelhető lenne egyfajta pesszimizmusa, a bevezetésből kiolvasható szakmai lelkesedés alábbhagyott. Azért bizonyára, amit lényegében helyesen összefoglalt. Szép, hogy másokat biztat a témával továbbfoglalkozásra, de tegye ezt maga is, mert felkészültsége, tehetsége erre predestinálja.

Fontos kérdést áttekinthető módon dolgozott fel, választott témáját jogrendszerünk reformja szolgálatába implicite állítva, munkája tudományos és gyakorlati jelentőségére utaló jellemzőit is felismerhetővé tette. Olyan külföldi tapasztalatokat is bemutatott, melyek figyelembe vétele a jövőben a magyar szabályozás szempontjából fontos lehet.

Új tudományos eredménynek tekinthető:

- a főbb európai büntetőjogi alapelvek jogösszehasonlító eszközökkel történő széleskörű áttekintése; a vonatkozó szakirodalom mélyreható és egyben nagyívű feldolgozása, a különféle irányzatok és nézetek bemutatása és ütköztetése;
- elméleti bázis állítása a jobb együttműködés megoldására vonatkozó szabályozás felülvizsgálatára;
- a Jelölt által feldolgozott téma mind a büntető anyagi, eljárási és végrehajtási jog szempontjából hézag- és hiánypótló jellegű, a kodifikációhoz magas szintű tudományos segítséget nyújt;
- Jelölt a jövőbeni megoldási javaslatok kapcsán megalapozottan fogalmazta meg önálló véleményét; az értekezés hozzájárult a tudomány továbbfejlődéséhez is;

- Jelölt a korábbi tudományos fokozat megszerzését követően jelentős eredeti tudományos eredménnyel gazdagította a tudományokat.

Mindezek alapján Jelölt kiváló munkája és személye messzemenő alkalmasságára figyelemmel javasolom a nyilvános vita kitűzését.

Budapest, 2016. november 30.

Prof. em. Dr. Vókó György

MTA Doktora